

DER WANDRER

Wandrer

Gott segne dich, junge Frau,
Und den säugenden Knaben
An deiner Brust!
Laß mich an der Felsenwand hier
In des Ulmbaums Schatten
Meine Bürde werfen,
Neben dir ausruhn.

Frau

Welch Gewerbe treibt dich
Durch des Tages Hitze
Den sandigen Pfad her?
Bringst du Waren aus der Stadt
Im Land herum?
Lächelst, Fremdling,
Über meine Frage?

Wandrer

Ich bringe keine Waren
Aus der Stadt.
Schwül ist, schwer der Abend.
Zeige mir den Brunnen,
Draus du trinkest,
Liebes junges Weib.

PUTNIK*

Putnik

Bog dao sreću tebi, mlada ženo,
I malome dječaku, koji siše
Na grudima ti!
Pusti da uz hrid
U sjenu brijesta
Bacim svoje breme
I počinem kraj tebe.

Žena

Kakav li te posô
U ovaj vrući dan
Prašnim puteljkom goni amo?
Nosiš li robu iz grada
Po selima?
Ti se smiješiš
Mom pitanju, stranče?

Putnik

Nikakvu robu ne nosim
iz grada.
Još malo pa će zahladiti večer.
Pokaži mi vrelo,
S koga piješ,
Mila mlada ženo!

* Pjesma je nastala vjerojatno 1772., u Frankfurtu. Izvorna verzija sačuvana je u prijepisu Caroline Herder iz 1772. Prvi je put objavljena u »Göttinger Musenalmanach«, 1774., a s manjim izmjenama u »Goethes Schriften«, Leipzig 1789.

Frau

Hier den Felsenpfad hinauf.
Geh voran! Durchs Gebüsche
Geht der Pfad nach der Hütte,
Drin ich wohne,
Zu dem Brunnen,
Da ich trinke draus.

Wandrer

Spuren ordnender Menschenhand
Zwischen dem Gesträuch –
Diese Steine hast du nicht gefügt,
Reich hinstreuende Natur!

Frau

Weiter 'nauf.

Wandrer

Von dem Moos gedeckt ein Architrav – ?
Ich erkenne dich, bildender Geist,
Hast dein Siegel in den Stein geprägt.

Frau

Weiter, Fremdling.

Wandrer

Eine Inschrift, über die ich trete,
Der Venus - und ihr übrigen
Seid verloschen,
Weggewandelt, ihr Gesellen,
Die ihr eures Meisters Andacht
Tausend Enkeln zeugen solltet.

Žena

Ide se ovom stazom preko stijena.
Pođi naprijed! Kroza grmlje
Puteljak vodi sve do kolibe,
U kojoj živim.
Do vrela,
S koga pijem.

Putnik

Tragovi ljudske ruke rediteljke
U šipražju!
Ti nisi kamenje to spojila,
Prirodu, koja štedro svud razbacuješ.

Žena

Penji se dalje!

Putnik

Gle, arhitrav, pokriven mahovinom!
Prepoznajem te, stvaralački duše!
U kamen pečat utisno si svoj.

Žena

Dalje, stranče!

Putnik

Natpis je ovo, na što sada stajem.
Ali nečitljiv!
Nestalo vas nekud,
Duboko urezane riječi,
Što hiljadama unuka imađaste
Svjedočit o pobožnosti rezača.

Frau
Staunest, Fremdling,
Diese Stein' an?
Droben sind der Steine viel
Um meine Hütte.

Wandrer
Droben?

Frau
Gleich zur Linken
Durchs Gebüsch hinan,
Hier!

Wandrer
Ihr Musen und Grazien!

Frau
Das ist meine Hütte.

Wandrer
Eines Tegels Trümmern!

Frau
Da zur Seit' hinab
Quillt der Brunnen,
Da ich trinke draus.

Wandrer
Glühend webst du über deinem Grabe,
Genius! Über dir
Ist zusammengestürzt
Dein Meisterstück,
O du Unsterblicher!

Žena

Tom kamenju se, stranče, diviš?
Gore,
Kraj moje kolibe,
Imade mnogo takva kamenja.

Putnik

Gore?

Žena

Odmah s lijeva
Uspni se grmljem.
Tu.

Putnik

Vi muze i vi gracije!

Žena

To koliba je moja.

Putnik

Razvaline hrama!

Žena

Tamo po strani, malo niže,
Izbija vrelo,
S koga pijem.

Putnik

U žaru se lelijaš nad svojim grobom,
Geniju! A ponad tebe
Srušilo se evo
Majstorsko tvoje djelo,
O neumrli!

Frau

Wart'! Ich will ein
Schöpfgefäß dir holen.

Wandrer

Efeu hat deine schlanke
Götterbildung umkleidet.
Wie du emporstrebst
Aus dem Schutte,
Säulenpaar!
Und du, einsame Schwester dort!
Wie ihr,
Düstres Moos auf dem heiligen Haupt,
Majestätisch traurend herabschaut
Auf die zertrümmerten
Zu euren Füßen,
Eure Geschwister!
In des Brombeergesträuches Schatten
Deckt sie Schutt und Erde,
Und hohes Gras wankt drüber hin.
Schättest du so, Natur,
Deines Meisterstücks Meisterstück?
Unempfindlich zertrümmerst
Du dein Heiligtum,
Sä'st Diesteln drein.

Frau

Wie der Knabe schläft!
Willst du in der Hütte ruhn,
Fremdling, willst du hier
Untern Pappelbaum dich setzen?
Hier ist's kühl! Nimm den Knaben,
Daß ich Wasser schöpfen hinabgeh'.
Schlaf, Lieber, schlaf!

Žena

Pričekaj, donijet ću ti sud,
Da možeš piti.

Putnik

Bršljan je tvoje vitko
Božansko djelo ogrno.
O, kako stremite gore
Iz krša,
Vi dva stupa!
I ti tamo, njihov osamljeni brate!
Kako
Sa mahovinom tmurnom na svojoj svetoj glavi
Gledate, veličanstveni u tuzi,
Na razbijenu braću
Podno vaših nogu!
Njih pokriva
U sjeni kupinova grmlja
Zemlja i krš,
I visoka se trava ljulja ponad njih.
Tako li, prirodo, cijeniš
Majstorskog svoga djela djelo majstorsko?
Beščutno svoje
Razvaljuješ svetište?
Drač siješ po njem?

Žena

Kako dječak spava!
Hoćeš li, stranče, da u kolibi
Otpočineš, il više voliš
Ostati ovdje napolju?
Zahladilo je. Ded primi dječaka,
Ja odoh po vodu.
Spavaj, dragi, spavaj!

Wandrer

Süß ist deine Ruh!
Wie's in himmlischer Gesundheit schwimmend,
Ruhig atmet!
Du, geboren über Resten
Heiliger Vergangenheit,
Ruh' ihr Geist auf dir!
Welchen der umschwebt,
Wird in Götterselbstgefühl
Jedes Tags genießen.
Voller Keim, blüh' auf,
Lieblich dämmernden Lenzes Schmuck,
Scheinend vor deinen Gesellen!
Und welkt die Blütenhülle weg,
Dann steig' aus deinem Busen
Die volle Frucht, und reif' der Sonn' entgegen

Frau

Gesegn' es Gott! - Und schläft er noch?
Ich habe nichts zum frischen Trunk
Als ein Stück Brot,
Das ich dir bieten kann.

Wandrer

Ich danke dir.
Wie herrlich alles blüht umher
Und grünt!

Frau

Mein Mann wird bald
Nach Hause sein
Vom Feld. Bleib, Mann,
Und iß mit uns
Das Abendbrot.

Putnik

Sladak je tvoj mir!
Kako mirno diše
U svojemu nebeskom zdravlju!
Ti, što si rođen nad ostacima
Prošlosti svete,
Duh njezin neka bdije nad tobom!
Okolo koga lebdi on,
Poput bogova taj će osjećati jasno sama sebe:
Uživati u svakom danu.
Jedra klico, procvjetaj,
Uresu divni proljeća sjajnog,
I svijetli ispred svih drugova svojih,
A kada cvjetni ovoj, svenut, padne,
Nek dignu se iz tvojih grudi
Jedar plod i zri u susret suncu!

Žena

Bilo ti u slast! - A on, spava l' još?
Ja nemam ništa da ti dam
Sa izvor-vodom
Doli komad hljeba.

Putnik

Hvala ti.
Kako li divno sve okolo cvate,
Kako se sve zeleni!

Žena

Moj muž će skoro
S polja da se vrati.
Ostani ovdje, dobri čovječe,
Večeraj
S nama.

Wandrer

Ihr wohnt hier?

Frau

Hier zwischen das Gemäuer her
Die Hütte baute noch mein Vater
Aus Ziegeln und des Schuttes Steinen.
Hier wohnen wir.
Er gab mich einem Ackersmann
Und starb in unsern Armen. -
Hast du geschlafen, liebes Herz?
Wie er munter ist und spielen will!
Du Schelm!

Wandrer

Natur, du ewig keimende!
Schaffst jeden zum Genuß des Lebens;
Deine Kinder all
Hast mütterlich mit einem
Erbteil ausgestattet,
Einer Hütte.
Hoch baut die Schwalb' am Architrav,
Unfühlend, welchen Zierat
Sie verklebt,
Die Raup' umspinnt den goldnen Zweig
Zum Winterhaus für ihre Brut,
Und du flickst zwischen der Vergangenheit
Erhabne Trümmer
Für dein Bedürfnis
Eine Hütt', o Mensch,
Genießest über Gräbern. -
Leb wohl, du glücklich Weib!

Frau

Du willst nicht bleiben?

Putnik

Vi stanujete tu?

Žena

Med ovim zidom.

Kolibu još je podigo moj otac

Od opeka i kamenja sa krša.

Tu stanujemo.

Za ratara me jednog udao,

Na rukama je našim i premino.

Jesi li spavo, srce moje slatko?

Kako je čio, igrat mu se hoće!

Obješnjače!

Putnik

Prirodo, vječno klijuća,

Ti svakog stvaraš, da uživa život.

Svoj svojoj djeci

Ti si majčinski

Baštinu dala:

svakom sklonište.

Nad stupom lasta gradi svoje gnijezdo.

Ne osjećajuć, kakav ukras tu

Obljepljuje;

Gusjenica zlatnu granu opreda,

Da pomlatku joj zimski bude stan.

A ti, međ' uzvišene

Razvaline prošlosti,

Za sebe krpaš kolibu,

O čovječe,

Uživaš ponad grobova! –

Sretna ženo, zbogom!

Žena

Zar ne ćeš ostat?

Wandrer
Gott erhalt' euch,
Segn' euren Knaben!

Frau
Glück auf den Weg!

Wandrer
Wohin führt mich der Weg
Dort übern Berg?

Frau
Nach Cuma.

Wandrer
Wie weit ist's hin?

Frau
Drei Meilen gut.

Wandrer
Leb' wohl! -
O leite meinen Gang,
Natur, den Fremdlingsreisetritt,
Den über Gräber
Heiliger Vergangenheit
Ich wandle,
Leit' ihn zum Schutzort,
Vorm Nord geschützet,
Wo dem Mittagsstrahl
Ein Pappelwäldchen wehrt;
Und kehr' ich dann
Am Abend heim

Putnik

Čuvao vas bog -
I dao dobra vašemu dječaku.

Žena

Putuj sretno, stranče!

Putnik

Kamo će me odvesti
Puteljak onaj preko brda?

Žena

U Kumu.

Putnik

Je l' daleko do nje?

Žena

Tri dobre milje.

Putnik

Zbogom!
O vodi hod moj, prirodo!
Korake vodi stranog putnika,
Što preko nijemih grobova
Prošlosti svete
Putuje.
Dovedi ga do mirna zaklona,
U kom je ljuti sjever nemoćan,
I gdje se zraci podnevnoj
Gaj topola opire.
A kad se zatim
Predvečer

Zur Hütte, vergoldet
Vom letzten Sonnenstrahl,
Laß mich empfangen solch ein Weib,
Den Knaben auf dem Arm.

Povratim kući, k svojoj kolibi,
Pozlaćenoj suncem posljednjim,
Daj, da me takva žena dočeka
S dječakom na rukama!

PROMETHEUS

Bedecke deinen Himmel, Zeus,
Mit Wolkendunst!
Und übe, Knaben gleich,
Der Diesteln köpft,
An Eichen dich und Bergeshöhn!
Mußt mir meine Erde
Doch lassen stehn,
Und meine Hütte,
Die du nicht gebaut,
Und meinen Herd,
Um dessen Glut
Du mich beneidest.

Ich kenne nichts Ärmer's
Unter der Sonn' als euch Götter.
Ihr nähret kümmerlich
Von Opfersteuern
Und Gebetshauch
Eure Majestät
Und darbtet, wären
Nicht Kinder und Bettler
Hoffnungsvolle Toren.

Da ich ein Kind war,
Nicht wußt', wo aus, wo ein,

* Pjesma je napisana vjerojatno u jesen 1774., u Frankfurtu. Izvorna verzija sačuvana je u rukopisnoj zbirci koju je Goethe priredio za gospođu von Stein. Prvi je put - bez pjesnikova odobrenja - objavljena u

PROMETEJ*

Zagrni svoje nebo, Zeuse,
Oblačinama,
Iskaži se, nalik dječaku
Što čičku rubi glave,
Na hrašću i na hridinama.
Al zemlju mi moju
Moraš prepustit.
I moju kolibu,
koju ne sagradi,
I ognjište
Zbog čijeg žara
Nenavidiš me.

Pod suncem ne znam
Ičega bjednijeg od vas, bozi!
Škrto hranite
Žrtvenim dankom
Molitve dahom
Svoje veličanstvo.
I skončali biste, da nije
Djece i prosjaka
Nadom zaglupljenih.

Kad bijah dijete,
Te ne znah kuda ni kamo,

raspravi Friedricha Heinricha Jacobija, »Über die Lehren des Spinoza«, 1785. U *Goethes Schriften* (1789) objavljena je u ponešto izmijenjenoj verziji. Tekst uvršten u ovu knjigu odgovara izvornoj verziji, a nje se drži i prijevod.

Kehrte mein verirrtes Aug'
Zur Sonne, als wenn drüber wär'
Ein Ohr, zu hören meine Klage,
Ein Herz wie meins,
Sich des Bedrängten zu erbarmen.

Wer half mir wider
Der Titanen Übermut?
Wer rettete vom Tode mich,
Von Sklaverei?
Hast du's nicht alles selbst vollendet,
Heilig glühend Herz?
Und glühtest, jung und gut,
Betrogen, Rettungsdank
Dem Schlafenden dadoben?

Ich dich ehren? Wofür?
Hast du die Schmerzen gelindert
Je des Beladenen?
Hast du die Tränen gestillet
Je des Geängsteten?
Hat nicht mich zum Manne geschmiedet
Die allmächtige Zeit
Und das ewige Schicksal,
Meine Herrn und deine?

Wähntest du etwa,
Ich sollte das Leben hassen,
In Wüsten fliehn,
Weil nicht alle Knabenmorgen -
Blüenträume reifen?

Hier sitz' ich, forme Menschen
Nach meinem Bilde,
Ein Geschlecht, das mir gleich sei,

Zabludjelo okretah oko
Spram sunca, ko da iznad ima
Uho, da čuje moju tužbu,
Srce ko moje,
Da potrebitom smiluje se.

Tko pruži mi
pomoć protiv obijesti titana?
Tko spasio me od smrti,
Od ropstva.
Nisi li sve samo obavilo,
Sveto usplamtjelo srce?
A zahvaljivalo si, dobro, mlado,
Prevareno, na spasenju
Spavaču tamo gore.

Da te štujem? Zašto?
Jesi li bol ublažio
Ikad potištenom?
Jesi li suze stišao
Ikad preplašenom?
Nije li me čovjekom stvorilo
Svemoćno vrijeme
I vječiti usud,
Moj gospodar i tvoj?

Mišljaše l' možda
Da ću zamrziti život,
U pustinje pobjeć,
Jer nisu svi mi dječje rani
Cvjetni snovi sazreli?

Evo me, sjedim, gradim ljude,
Po svojoj slici,
Rod jedan, da mi bude ravan,

Zu leiden, weinen,
Genießen und zu freuen sich,
Und dein nicht zu achten,
Wie ich.

Da pati, da plače,
Da uživa i da raduje se
I za te da ne haje,
Ko ni ja!

AN SCHWAGER KRONOS

In der Postchaise den 10. Oktober 1774

Spude dich, Kronos!
Fort den rasselnden Trott!
Bergab gleitet der Weg;
Ekles Schwindeln zögert
Mir vor die Stirne dein Haudern.
Frisch den holpernden
Stock Wurzeln Steine den Trott
Rasch in's Leben hinein!

Nun schon wieder
Den eratemden Schritt
Mühsam Berg hinauf.
Auf denn, nicht träge denn!
Strebend und hoffend an.

Weit hoch herrlich der Blick
Rings ins Leben hinein
Vom Gebürg zum Gebürg
Über der ewige Geist
Ewigen Lebens ahndevoll.

Seitwärts des Überdachs Schatten
Zieht dich an
Und der Frischung verheißende Blick
Auf der Schwelle des Mädchens da.

* Pjesma se nalazi u rukopisnoj zbirci gospode von Stein (1777). Prvi je put objavljena u *Goethes Schriften* (1789), u ponešto izmjenjenoj verziji. Kao i u drugim Goetheovim pjesmama ispjevanima u nemetričkim »slobodnim ritmima« i u njoj je zamjetan utjecaj Klopstockovih oda. »Ko-

KOČIJAŠU KRONU*

U poštanskoj kočiji 10. listopada 1774.

Žuri se, Krone!
Udri zvekćući kas!
Strmo spušta se put;
Mučno se vrti u glavi,
Znaj da prtljaš tek bijedno.
Hitaj škripom kroz
Pruće, bilje, kamen, ubrzaj,
Živo, ravno u život.

No sad opet
Dah se hvata u korak
S mukom uzbrdo ide.
Deder, sad ne sustaj!
U težnji i nadi na vrh.

Divan stere se pogled
U krug gdje god je život
Od gore do gore
A nad njim je vječiti duh
Vječnim životom bremenit.

Sa strane će krov tebi
Pružiti sjen
A okrepu obećati pogled
Djevojke koja je stala na prag.

čijaš Kron«, međutim, i činjenično je povezan s Klopstockom: Goethe je ispjevao pjesmu 10. listopada 1774. u kočiji kojom se vraćao kući, nakon što je u smjeru Karlsruhea ispratio Klopstocka, koji ga je prije toga posjetio u Frankfurtu. Ovdje se donosi izvorna verzija, koju slijedi i prijevod.

Labe dich! – Mir auch, Mädchen,
Diesen schäumenden Trunk
Und den freundlichen Gesundheitsblick!

Ab dann, frischer hinab!
Sieh, die Sonne sinkt.
Eh' sie sinkt, eh' mich faßt
Greisen im Moore Nebelduft,
Entzahnte Kiefer schnattern
Und das schlockernde Gebein,

Trunknen vom letzten Strahl
Reiß mich, ein Feuermeer
Mir im schäumenden Aug',
Mich Geblendeten, Taumelnden
In der Hölle nächtliches Tor!

Töne, Schwager, dein Hörn,
Raßle den schallenden Trab,
Daß der Orkus vernehme, ein Fürst kommt,
Drunten von ihren Sitzen
Sich die Gewaltigen lüften.

Krijepi se! - I meni podaj
Pjenasti napitak
A usto i pogled prislan i zdrav!

Ne zastaj, živo u dol!
Gle, već tone sunce,
Al prije tog, prije no će starca
Močvarna magla vlažit,
Klopotat mu gola čeljust
I dostić ga šuplji kostur,

Pjana od posljednje zrake
nosi me, s plamtećim morem
u zapjenjenu mi oku,
mene zaslijepljena, teturava
u noć paklenih dveri.

Zvukom, kočijašu, ispuni rog,
Nek ti zveketom odzvanja kas,
Da Orku bude znano - velikan stiže,
Dolje da mu moćnici
Ustajanjem iskažu čast.